

شورای عالی حوزه علمیه قم

مرکز مدیریت حوزه های علمیه خواهران

حوزه علمیه فاطمه الزهراء (سلام الله عليها)

شهرستان شیراز

موضوع تحقیق:

سبک و آداب مهمانداری اسلامی

محققین:

سمانه سلیمی

نیلوفر شیروانی

مدینه مردانی

استاد راهنما:

سرکار خانم فرهادی

شهریورماه ۱۳۹۲

فهرست مطالب

عناوین	صفحه
مقدمه	۴
بخش اول:	
مفهوم شناسی مهمانداری و آداب و آثار معنوی مهمانداری اسلامی و انواع آن.....	۶
فصل اول: مفهوم شناسی	۷
انواع شیوه های مهمانداری	۷
اسلامی	۷
غربی	۱۷
فصل دوم: شیوه ها و آداب مهمانداری اسلامی.....	۲۱
ضرورت و وظایف میزبان و میهمان	۲۲
شیوه های پذیرایی از میهمان ناخوانده	۲۸
وظایف میهمان ناخوانده	۲۸
فصل سوم: آثار دنیوی و اخروی مهمانداری اسلامی	۳۰
آثار اخروی مهمانداری	۳۱
آثار دنیوی مهمانداری	۳۲
فصل چهارم: چه افرادی را برای مهمانی دعوت کنیم.....	۳۴
از فقرا و انسان های با تقوا دعوت کنیم.....	۳۵
کسی را که می داند اجابت دعوت برایش مشقت دارد دعوت نکند.....	۳۵
بخش دوم:	
سبک مهمانداری در غرب	۳۷
فصل اول: تفاوت های مهمانداری اسلامی و غربی.....	۳۷
آیات و روایاتی در زمینه میهمان دوستی.....	۳۹
فصل دوم: الگوهای عملی مهمانداری اسلامی.....	۴۰
عواقب و پیامدهای مهمانی ندادن.....	۴۲
نتیجه.....	۴۴
منابع و مأخذ	۴۶

چکیده

مهماننداری در زبان فارسی و در لغت به معنای دارای مهمان بودن، شغل و عمل مهماندار و مهمان نوازی می باشد و در اصطلاح به تلاش میزبان برای تامین راحتی و آرامش مهمان اطلاق می شود.

مهماننداری و مهمان نوازی یکی از صفات برجسته ی هر خانواده، شهر یا کشور است و نیز از سجایای برجسته ی اخلاقی است که آیات و روایات فراوانی در این باب وارد شده و نسبت به آن تاکید فراوان دارد، چرا که تمام پیامبران و اولیاء الهی به آن آراسته بوده اند و مسلمانان را به این امر مهم تشویق و ترغیب کرده اند. دین اسلام برای افراد مهمان نواز، احترام ویژه ای قائل است و عمل کنندگان به این مساله ی مهم اجتماعی را به پاداش دنیوی و اخروی آن نوید می دهد، همچنین بیان می کند که مهماننداری در اسلام دو طرف دارد یکی کسی است که مهمان می شود و دیگری کسی است که میهمانی می دهد و میزبان نامیده می شود که هر کدام آداب و رسوم خاصی دارند که باید برای سعادت‌مندی دنیا و آخرت به این وظایف به طور کامل عمل نمایند، همچنین وظایف مهمان ناخوانده و اینکه میزبان آن وظایفی را که در مقابل مهمان دعوت شده دارد در مقابل مهمان ناخوانده ندارد و نیز تفاوت مهماننداری اسلامی و غربی و عواقب و پیامدهای مهمانی ندادن که باعث فقر و تنگدستی، تنهایی و ضعف اخلاق اجتماعی و ... می شود و نشانه ی دون همتی و حساست چنین افرادی است .

نکته بسیار مهم پرهیز از اسراف و زیاده روی در مهمانی ها و رعایت اعتدال است و اینکه هدف از مهمانی و مهمان نوازی تقرب به خداوند متعال و رسیدن به سعادت اخروی در سایه ی این فضیلت مهم است نه تن پروری و پر کردن شکم. بنابراین مهماننداری در صورتی دارای پاداش و ارزشمند خواهد بود که طبق دستورهای دین انجام شود و از اسراف و ریخت و پاش و به تکلف افتادن به دور باشد.

کلید واژه ها : مهمان نوازی، مهماننداری، آداب، آثار، آیات و روایات.

مقدمه

اصولاً هر آنچه در جامعه بشری از ارزش و اهمیت والایی برخوردار باشد، اندیشه ای است که ریشه در اعتقادات و سنت ها و باورهای مردم دارد و در بین سایر جوامع زبانزد عام و خاص است و آنچه موضوع مشترک بین تمام جوامع است همین "مهماننداری" است .

بدون تردید این مساله اجتماعی برای همه ی خوانندگان محترم اتفاق افتاده است ه یا به عنوان میهمان به منزل دیگران رفته اند و یا در مقام میزبان، پذیرای میهمانانی بوده اند چه از خویشاوندان و بستگان و چه از دوستان و آشنایان .

مهماننداری از زمانهای بسیار دور میان ملل و اقوام مختلف وجود داشته است. این خصلت با ظهور اسلام در بین جوامع برای همیشه جاودانه شد و آن را تایید و بر عمل به آن تاکید فراوان شد. در سایه ی همین مهمان نوازی ها و دید و بازدیدهای صمیمانه و معاشرتهای آکنده از صداقت و مودت است که دلها به یکدیگر نزدیک می شوند و روحیه ی انسان شاداب و زندگی با صفا می گردد و بسیاری از معضلات حل می شوند.

بنابراین ما در این مقاله تمام تلاش خود را به کار گرفته ایم تا با استفاده از متون دینی آداب و وظایف میهمان و میزبان و پاداش رسیدگی به میهمان و اثرات دنیوی و اخروی آن را ذکر نماییم، باشد که مورد استفاده ی دوستداران و مودبین به آداب شرع واقع شود.

بخش اول

**مفهوم شناسی مهمانداری و آداب و آثار معنوی
مهمانداری اسلامی و انواع آن**

نتیجه :

از آنچه ذکر شد مطالب زیر حاصل می شود :

۱- یکی از معیارهای زندگی بشر، معاشرت و دید و بازدیدهای صمیمانه و به دور از تکلف است که با رعایت و به کارگیری توصیه های دینی، مهمانداری و مهمان نوازی دلها را به یکدیگر نزدیک کرده و ایجاد صفا و صمیمیت بین خانواده ها و حتی اجتماع می کند، این فضیلت نیکو باعث شادابی روح ها و دلگرمی به زندگی شده و بسیاری از مشکلات به خصوص در حوزه ی خانواده را حل می گرداند.

۲- علت بسیاری از طفره رفتن از مهمانی ها و در واقع فرار از مهمانی دادن ها، فرهنگ نادرست و اشتباهی است که خود افراد در برگزاری مهمانی های تجملاتی و چشم و هم چشمی کردن ها آن را ایجاد کرده اند و از این سنت حسنه و دیرینه که ریشه در فرهنگ دینی ما دارد فاصله گرفته و دچار غفلت شده اند می باشد که با مطالعه و آگاهی از احکام دین می توان به خوبی آن را احیا کرد، چرا که اگر ما هدف از مهمانی و مهمان نوازی را به درستی دریافته باشیم، هرگز دچار اسراف و ریخت و پاش های غیرضروری و به تکلف و زحمت افتادن نخواهیم شد زیرا اصل در مهمانی دادن تقرب و نزدیکی به خداوند متعال است نه فقط خوردن و آشامیدن و لذت بردن جسمانی بلکه به کمال رساندن روح و ایجاد نشاط معنوی و روحانی است و نزدیکی قلب ها به یکدیگر و درک مشکلات اقوام و خویشان و دوستان است و تلاش برای حل این مشکلات نه تجمّل گرایی و به رخ کشیدن توان خود در برگزاری مهمانی است .

۳- با توجه به تمجید خداوند در قرآن و روایات از پیامبران الهی و ائمه اطهار (ع) چون حضرت ابراهیم و امام علی (ع) و تمام انسان های مهمان نواز، می توان به خوبی دریافت که این فضیلت اخلاقی بسیار مهم تا چه اندازه می تواند در رسیدن انسان به سعادت دنیوی و اخروی تاثیرگذار باشد و الگو پذیری از چنین افرادی چه ثمرات ارزنده ای به دنبال دارد و در سایه ی این رفتار شایسته چه بسا که انسان سعادت مند گردد، بنابراین فرقی نمی کند که انسان ثروتمند باشد یا فقیر از هر قشر که باشد باید تلاش کند که خود را به این الگوهای عملی نزدیک نماید و با رویی گشاده و با کمال زیبایی و مهمان نوازی با کسی که به خانه ی

او درمی آید رفتار کند چرا که خداوند فرموده : « مهمان حبیب من است پس او هدیه ای از جانب من است به سوی شما، لذا نعمت ها هم مال من است پس کسی که از نعمتهای من برای حبیب من دریغ کند و او را از نعمت من محروم سازد روی بهشت را نخواهد دید یعنی امید نداشته باشد که او را وارد بهشت گردانم» اگر همه ی افراد جامعه به عمق و حقیقت این امر پی برده و یقین حاصل کنند که خداوند ثواب و پاداش فراوانی برای میزبانی از بنده ی مومن خود قرار داده، دیگر در جامعه شاهد ریخت و پاش ها و اسراف نخواهیم بود و مهمان نوازی و مهمانداری رونق گذشته ی خود را باز خواهد یافت و صفا و صمیمیت ها از سر گرفته خواهد شد.

منابع و ماخذ :

۱- قرآن

۲- اصول کافی، ابوجعفر ثقه الاسلام محمد بن یعقوب کلینی رازی، انتشارات مسجد چهارده معصوم بی تا.

۳- اخلاق در برخورد های اجتماعی، سید مهدی شمس الدین، انتشارات شفق، قم، ۱۳۸۲.

۴- اخلاق در زندگی، سید مجتبی موسوی زنجان رودی، چاپ اول، انتشارات سلسال، قم، ۱۳۸۳.

۵- بحار الانوار، ملا محمد باقر مجلسی، جلد دوم، انتشارات مطبعه اسلامیه، تهران، ۱۴۰۵ ق.

۶- بهشت اخلاق، مهدی نیلی پور، انتشارات مرغ سلیمان، اصفهان، ۱۳۹۱.

۷- آیات اخلاقی، سید محمد رضا غیاثی کرمانی، چاپ اول، انتشارات جامعه القرآن کریم، قم، ۱۳۹۱.

۸- جوامع الحکایات، سریدالدین محمد عوفی، جلد پنج، انتشارات علمی و فرهنگی، تهران.

۹- جامع الاخبار، تاج الدین محمد الشعیری، چاپ اول، آل بیت، قم، ۱۴۱۴ ق.

۱۰- چهل حدیث قدسی، حاج سید احمد کتابچی، چاپ تهران، بی تا.

۱۱- حلیه المتقین، ملا محمد باقر مجلسی، چاپ سوم، انتشارات باقر العلوم، ۱۳۷۰.

۱۲- میزان الحکمه، محمد محمدی ری شهری، چاپ اول، دارالحدیث، قم، ۱۳۸۵.

۱۳- مفاتیح الحیاه، آیت اله جوادی آملی، چاپ شانزدهم، نشر اسراء، قم، ۱۳۹۱.

۱۴- داستان راستان، استاد مرتضی مطهری، چاپ سی و هشتم، نشر صدرا، تهران، ۱۳۷۹.

۱۵- رساله ی حقوق امام سجاد (ع)، علی محمد حیدری نراقی، چاپ دوم، انتشارات مهدی نراقی، قم،

۱۳۸۵.

- ۱۶- نهج البلاغه، محمد دشتی، سادات رضوی، قم، چاپ سوم، ۱۳۸۹.
- ۱۷- اخلاق (۲)، محمدرضا جباران، نشر هاجر، چاپ هشتم، قم، ۱۳۹۰.
- ۱۸- نهج الفصاحه، ابوالقاسم پاینده، چاپ بیست و سوم، انتشارات جاویدان، ۱۳۸۵.
- ۱۹- یک هزار حدیث، هادی موحدی، چاپ سوم، انتشارات ارم، ۱۳۸۴.
- ۲۰- مهمانداری در اسلام، نورمراد محمدی، مرکز انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی، قم، ۱۳۷۸.

سایت ها :

Howzah . Net -۱

Tebyan. Net -۲

۳- سایت حوزه خدیجه کبری (س) اصفهان .